

УДК 349.3

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.2.16>

НАДАВАЧІ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ЯК СУБ'ЄКТИ СИСТЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Гаврилюк Ю.М.

*аспірантка кафедри соціального права
Львівського національного університету*

імені Івана Франка,

ORCID: 0000-0003-0748-9585

e-mail: yuliya.havrylyuk@lnu.edu.ua

Гаврилюк Ю.М. Надавачі соціальних послуг як суб'єкти системи надання соціальних послуг в Україні.

У статті проаналізовано законодавство про соціальні послуги під кутом зору визначення актуальних напрямів оновлення нормативних положень, які регулюють правовий статус надавачів соціальних послуг. Зроблено спробу визначити систему таких надавачів, проаналізувати шляхи залучення інститутів громадянського суспільства до діяльності у сфері надання соціальних послуг. Наведено приклади законодавчих положень, які підтверджують тезу про актуальність уніфікації всієї системи надавачів в межах єдиного поняття – «надавачі соціальних послуг», яке міститься у базовому Законі України «Про соціальні послуги». Аргументовано, що норми інших законодавчих актів, які позначають надавачів іншими поняттями та дефініціями повинні бути вилучені.

Доведено необхідність забезпечення рівності надавачів на ринку соціальних послуг, незалежно від організаційно-правової форми, форми власності, назви. Наголошено, що саме факт включення юридичної та фізичної особи в Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг як надавача визначає його право займатися відповідним видом діяльності. Підтримано висновок, що надавачі соціальних послуг є соціально -зобов'язаними суб'єктами права соціального забезпечення. Наголошено, що більшість із законодавчих обов'язків надавачів соціальних послуг потрібно переглянути як такі, що не мають чітких законодавчих форм та процедури виконання, є оцінними або потребують оновлення з огляду на новації, які відбуваються в системі соціальних послуг. Акцентовано на потребі чіткої законодавчої відповідності між виконанням обов'язків та юридичною відповідальністю надавачів соціальних послуг/їхніх фахівців. Проаналізовано можливість використання аутсорсингу у правовідносинах надання соціальних послуг. На прикладі зарубіжних держав показано переваги його використання. Охарактеризовано потребу «виroduвання» нових надавачів соціальних послуг недержавного сектору. Наведено дані, які підтверджують таку потребу. Наголошено, що питання географічної диспропорції діяльності надавачів соціальних послуг має вплив на забезпечення доступності цих послуг для їх отримувачів. Відзначено перспективність появи та діяльності мультидисциплінарних та міждисциплінарних команд.

Ключові слова: соціальне законодавство, ринок соціальних послуг, правовідносини соціального забезпечення, соціально зобов'язані суб'єкти, досвід зарубіжних держав, обов'язки, юридична відповідальність, надавачі соціальних послуг, інститути громадянського суспільства, соціальні працівники.

Havryliuk Y.M. Social service providers as entities of the social service provision system in Ukraine.

The article analyzes the legislation on social services from the perspective of determining the current directions for updating the regulatory provisions governing the legal status of social service providers. An attempt is made to define the system of such providers and to analyze the ways of involving civil society institutions in the provision of social services. The article provides examples of legislative provisions that confirm the thesis that it is important to unify the entire system of providers within a single concept – “social service providers,” which is contained in the basic Law of Ukraine “On Social Services.” The

author argues that the provisions of other legislative acts that refer to providers using other concepts and definitions should be deleted. The author proves the need to ensure equality of providers in the social services market, regardless of their organizational and legal form, ownership, or name. It is emphasized that the inclusion of a legal entity or an individual in the Register of Providers and Recipients of Social Services as a provider determines their right to engage in the relevant type of activity. The author supports the conclusion that social service providers are socially obliged subjects of social security law. It is emphasized that most of the legislative obligations of social service providers need to be reviewed, as those that do not have clear legislative forms and procedures for their implementation are evaluative or need to be updated in view of the innovations taking place in the social service system. The author emphasizes the need for clear legislative compliance between the performance of duties and the legal liability of social service providers/professionals. The author analyzes the possibility of using outsourcing in the legal relations of social service provision. The advantages of its use are shown in the example of foreign countries. The need to “grow” new non-governmental social service providers is characterized. The data confirming this need are presented. It is emphasized that the issue of geographical disproportion of social service providers has an impact on ensuring the accessibility of these services for their recipients. The prospects for the emergence and activities of multidisciplinary and interdisciplinary teams are noted.

Key words: social legislation, social services market, legal relations of social security, socially obliged entities, experience of foreign countries, duties, legal responsibility, social service providers, civil society institutions, social workers.

Постановка проблеми. Значна кількість невирішених питань, пов’язаних із правовим статусом надавачів соціальних послуг (надалі – надавачі), привертає увагу законодавців, працівників соціальної сфери та науковців. Серед них: визначення системи таких надавачів; залучення інститутів громадянського суспільства до діяльності у сфері надання соціальних послуг; забезпечення рівності надавачів на ринку соціальних послуг, незалежно від організаційно-правової форми, форми власності, назви; чітка законодавча відповідність між виконанням обов’язків та юридичною відповідальністю як самих надавачів, так і соціальних працівників, що надають такі послуги; діяльність мультидисциплінарних/міждисциплінарних команд. Особливої актуальності наведена проблематика набуває сьогодні – в умовах законодавчого формулювання нових стратегічних цілей щодо переформатування на нові стандарти системи та діяльності суб’єктів, що надають соціальні послуги.

Стан опрацювання. Якщо проблематика соціальних послуг під кутом зору підвищення їх ваги та пріоритетності у системі соціального захисту осіб /сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, щораз більше є об’єктом наукових розвідок, то специфіка правового статусу надавачів як відокремленого суб’єкта права та правовідносин досліджується неактивно. Деякі аспекти їх діяльності проаналізовано у працях С.М. Синчук (організаційно-правові форми надавачів [1], правові та інші механізми заохочення інститутів громадянського суспільства до надання соціальних послуг [2]), П.Д. Пилипенка (підстави та види юридичної відповідальності надавачів [3]), М.О. Бук (форми залучення надавачів недержавного сектора [4]), Е.І. Костишин, Ю.О. Шевців, О.І. Луцишин (розвиток ринку надавачів) [5], О.В. Гаєвої (професійна діяльність соціальних працівників) [6], В. Костіної, О. Могилки (діяльність міждисциплінарних команд) [7]. Водночас чимало питань щодо універсального/системного покращення законодавчого регулювання діяльності надавачів залишається невирішеними дотепер.

Метою статті є характеристика українського законодавства під кутом зору визначення актуальних напрямів оновлення нормативних положень, які регулюють правовий статус надавачів.

Виклад основного матеріалу. Законодавче поняття надавачів закріплено у Законі України «Про соціальні послуги» (надалі – Закон 2671-III) [8]. Це – юридичні та фізичні особи, зокрема фізичні особи – підприємці, внесені до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг. Аналіз Закону 2671-III свідчить, що інших спеціальних назв тут не передбачено, як і можливість такого закріплення у інших нормативних актах. Статтею 13 згаданого Закону України зазначено, що надавачі провадять діяльність відповідно до установчих документів та Типових положень про установи / заклади, що надають соціальні послуги, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Насправді перелік нормативно-правових актів у сфері забезпечення осіб / сімей соціальними послугами є значним за кількістю та термінологічно неуніфікованим за змістом. У законодавстві,

яке регулює певну групу правовідносин із надання соціальних послуг, містяться окремі терміни, якими позначено надавачів, як-то: центри соціальних служб (ст. 17 Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» [9]); центри соціальної адаптації, спеціальні будинки інтернати (ст. 11 Закону України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» [10]); притулки для дітей, центри соціально-психологічної реабілітації дітей, соціально-реабілітаційні центри/дитячі містечка (ст.ст. 1, 11, 11-1, 11-2 Закону України «Про органи та служби у справах дітей» [11]), центри професійної реабілітації осіб з інвалідністю (ст. 10. 17 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю» [12]); центри матері і дитини, центри соціально-психологічної допомоги, соціальні гуртожитки для дітей-сиріт, центри Віл-інфікованих [13], геріатричні пансіонати [14] тощо.

Наведений перелік можна розширювати з урахуванням чималої кількості типових положень, прийнятих щодо кожного із видів установ/закладів. Вважаємо, що такий стан речей свідчить про хаотичність прийняття актів, які регулюють правовий статус надавачів, а також про порушення засадних ідей правотворчої діяльності. Нетотожною є не лише законодавча термінологія, а й дефініції, які визначають правовий статус. Для прикладу, центр соціальної адаптації є соціальною установою [10], а будинок-інтернат – закладом соціального захисту [14] та ін.

Окремі Закони України перенасичені статтями, які містять простий перелік надавачів (у назві статті) із невеликою деталізацією суб'єкта – отримувача соціальної послуги (для прикладу, див. статті 20–25 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей») [15].

Всі надавачі передусім повинні мати цивільно-правову правосуб'єктність (для юридичної чи фізичної особи) як основну передумову участі у правовідносинах будь-якої галузевої приналежності, а також відповідно до Закону 2671-III набути правовий статус, який здебільшого відрізняється лише видом соціальних послуг, що є основним видом його діяльності. Тому пропонуємо у всіх Законах України та підзаконних нормативних актах використовувати єдиний термін, який визначено у Законі 2671-III – «надавачі соціальних послуг».

Вартою уваги у цьому контексті є умова набуття правосуб'єктності надавача – реєстрація юридичної чи фізичної особи у Реєстрі надавачів та отримувачів соціальних послуг. Єдині (загальні та спеціальні) вимоги для цього затверджено Кабінетом Міністрів України (постанови Кабінету Міністрів України № 185 [16] та № 99 [17]). Діяльність із надання соціальних послуг є серед КВЕДів економічної діяльності (для прикладу, 88.10, 87.30, 88.91 та ін.). Водночас здійснення її без включення такого суб'єкта до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг є підставою застосування з 16.06.2025 р. до нього заходів юридичної відповідальності [18]. Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про соціальні послуги» щодо удосконалення надання соціальних послуг», який набрав чинності 15.05.2025 р. передбачено, що впродовж шести місяців (до 15.11.2025 р.) Кабінет Міністрів України повинен підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України законопроект «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення законодавства про соціальні послуги» [18].

Послугуючись авторською теорією С.М. Синчук [19] щодо уніфікації суб'єктів правовідносин соціального забезпечення за специфікою їхнього правового становища, вважаємо, що надавачі соціальних послуг є соціально зобов'язаними суб'єктами. Відповідно до законодавства чи договору вони уповноважені забезпечити реалізацію соціально-правоможною особою (отримувачем соціальної послуги) права на соціальне забезпечення [19] Суб'єктів, які зобов'язані надати соціальним одержувачам призначений вид соціально-забезпечувального надання (соціальні допомоги, соціальні послуги, товари тощо), вчена об'єднала під поняттям «соціальний надавач». Тобто такими у монографії позначено не лише надавачів.

Статтею 13 Закону 2671-III (ч. 8) закріплено обов'язки надавачів. Вважаємо, що більшість із них потрібно переглянути як такі, що не мають чітких законодавчих форм та процедури виконання, є оцінними або потребують оновлення з огляду на новачі, які відбуваються в системі соціальних послуг. Зокрема такі обов'язки, як «забезпечувати найкращі інтереси отримувачів соціальних послуг під час надання соціальних послуг», «взаємодіяти з іншими суб'єктами системи надання соціальних послуг», «інформувати населення та кожного отримувача соціальних послуг про перелік соціальних послуг, які вони надають» виправдано, на нашу думку, були піддані критиці [3, с. 331-332].

Виконання надавачами юридичних обов'язків в межах правовідносин із надання соціальних послуг є гарантією реалізації отримувачами соціальної послуги, яка відповідає їхній індивідуальній соціальній потребі, виявленій під час процедури оцінювання.

Твердження про потребу уніфікації правового статусу всіх надавачів є актуальним і під кутом зору визначення обов'язків надавачів. Адже деякі із них невиправдано деталізовані в інших нормативних актах. Для прикладу. Ст. 17 Закону України «Про соціальну роботу із сім'ями, дітьми та молоддю» під назвою «Центри соціальних служб» визначає їхні основні завдання та повноваження [9]. Аналіз змісту цієї статті підтверджує, що вона не містить жодних додаткових норм, а відтак лише нагромаджує кількість законодавчих положень у сфері надання соціальних послуг, що передусім ускладнює розуміння отримувачами соціальних послуг на практиці відмінних чи тотожних завдань надавачів.

Якість та ефективність процедури надання соціальних послуг безпосередньо залежить від пропозиції на ринку цих послуг. Серед основних напрямів державної політики у цій сфері відносин між людьми передбачено «створення умов для формування та розвитку ринку соціальних послуг». (ст. 9 Закону 2671-III) [8].

У аналітичних матеріалах та прикладних дослідженнях пропонують застосувати метод аутсорсингу, виділяючи декілька його форм, як-то: закупівля соціальних послуг, проведення конкурсів соціальних проєктів, підтримка діяльності неурядових організацій для реалізації місцевих програм, міжбюджетні трансферти, соціальне замовлення тощо [20; 21, с. 49]. Під аутсорсингом розуміють делегування органами держави та органами місцевого самоврядування неурядовим організаціям, приватним надавачам, іншим фізичним та юридичним особам повноважень з надання соціальних послуг [20, с. 3]. Ідея аутсорсингу у правовідносинах надання соціальних послуг є передовою та відповідає часу. Як свідчить практика зарубіжних держав, ефективність закупівлі надання соціальних послуг у недержавних надавачів є переважно фінансова, оскільки передусім впливає на здешевлення їх вартості для держави: утримувати заклади є дороговартісно [21, с. 66].

Функціонування ринку соціальних послуг передбачає залучення інститутів громадянського суспільства. Залучення громадських об'єднань, благодійних та релігійних організацій до участі у реалізації Закону України 2671-III є серед пріоритетних завдань держави, а створення правових, регуляторних та економічних умов для участі інститутів громадянського суспільства у наданні соціальних послуг за бюджетні кошти окреслено одним із стратегічних завдань Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні 2021-2026 роки, визначено [22]. Як свідчать дані, близько 80 % усіх надавачів є комунальні заклади [20, с. 47]. У Реєстрі надавачів та отримувачів соціальних послуг згідно з дашбордом ІОЦ Мінсоцполітики України з 3491 надавачів 525 надавачів за організаційно-правовою формою можна вважати інститутами громадянського суспільства [23, с. 19]. І лише 3 % із громадських та благодійних організацій вказали, що надання соціальних послуг є їхнім основним видом діяльності.

Одним із способів заохочення недержавного сектору до сфери надання соціальних послуг є можливість їх стати учасниками загальнодержавних експериментальних проєктів (див. постанова Кабінету Міністрів України № 1049 [24]), що фінансуються за кошти державного бюджету або міжнародних донорів (див. постанова Кабінету Міністрів України № 40 залучає кошти ЮНІСЕФ [25]). Перший проєкт передбачає пряму оплату фактично наданих соціальних послуг відповідно до вимог, визначених Мінсоцполітики. Ним вперше пілотується зміна філософії фінансування національної систем соціальних послуг шляхом переходу від утримання установи на оплату фактично наданих нею послуг. Такі законодавчі зміни матимуть вплив на діяльність надавачів, пошук ними ефективних для них форм співпраці з основними суб'єктами-замовниками соціальних послуг: державою та територіальними громадами.

Другий проєкт відбувається за кошти ЮНІСЕФ та передбачає розвиток системи надавачів за допомогою механізму малих грантів через «виращування» нових надавачів у найдефіцитніших сферах, як-то: соціальні послуги сім'ям з дітьми, дітям з інвалідністю, дітям-сиротам тощо.

Проблемним є питання географічної диспропорції діяльності надавачів, що має вплив на доступність соціальних послуг для їх отримувачів. Як свідчать аналітичні дані, із 1471 територіальних громад України, хоча б одного надавача недержавного сектору мають лише 126 (8,6%). Залежить також і від регіону. Зокрема, в таких областях як Київська, Тернопільська, Львівська відсоток становить від 15 до 18. А у Черкаській, Полтавській, Сумській – не досягає 3% [23, с. 23].

Новелою та важливим етапом в умовах формування системи інтегрованих соціальних послуг є закріплення у Законі 2671-III правового статусу мультидисциплінарної команди як функціонально виокремленої групи фахівців, об'єднаних спільними метою та завданнями щодо надання соціальних послуг. Надавачі мають право створювати для забезпечення комплексного підходу до надання соціальних послуг та забезпечення найкращих інтересів отримувачів соціальних послуг (п. ч. 9 ст. 13 Закону 2671-III). Така команда забезпечує спільну діяльність різних за фахом спеціалістів, які у співпраці можуть забезпечити кращий результат та якість для отримувача соціальної послуги. Відповідно до законодавства до складу мультидисциплінарної команди можуть включатися: фахівець із соціальної роботи, соціальний працівник, соціальний менеджер, психолог, медичний, педагогічний працівник, фахівець з реабілітації, ерготерапевт. Відповідно до потреб та змісту соціальної послуги до складу мультидисциплінарної команди можуть включатися й інші фахівці. Важливо, що така робота може бути виконана в мобільному режимі. Ще однією ефективною формою є співдіяльність сфери охорони здоров'я та надання соціальних послуг в межах міждисциплінарних команд [7]. Її перевагами називають: швидкий обмін інформації між системами із залученням необхідних фахівців, ефективність планування стратегії виводу особи із складної життєвої обставини, зумовленої декількома чинниками, взаємна підтримка різних систем держави. Законодавчо така співпраця закріплена ч. 7 ст. 18 Закону України «Про реабілітацію в сфері охорони здоров'я», де передбачено, що до складу мультидисциплінарної реабілітаційної команди, яка надає допомогу в реабілітаційному закладі, відділенні, підрозділі, входить соціальний працівник [26].

Фахівці є найбільш вразливим елементом системи надання соціальних послуг [27, с. 16]. Однією із проблем, яка сьогодні на часі – престижність професійної діяльності працівників соціальної сфери. Гарантією тут бачимо підвищення розміру заробітної плати соціального працівника. Адже, як свідчать дані, на сьогодні, особливо в бюджетному секторі, вона дорівнює розміру на рівні мінімальної заробітної плати [6, с. 176]. Важливими є супровід та мотивування фахівців.

Висновки. Актуальними напрямками оновлення нормативних положень, які регулюють правовий статус надавачів соціальних послуг бачимо:

- уніфікація законодавчої термінології у всіх Законах України, які регулюють діяльність надавачів соціальних послуг та приведення її до єдиного поняття «надавачі соціальних послуг»;
- чітке закріплення законодавчих форм та процедури виконання обов'язків надавачів соціальних послуг, визначення критеріїв та індикаторів, які підтверджуватимуть виконання обов'язків, що позначені оцінними поняттями у Законі України «Про соціальні послуги»;
- запровадження механізму уникнення географічної диспропорції діяльності надавачів соціальних послуг;
- застосування механізму аутсорсингу в системі надання соціальних послуг, стимулювання участі інститутів громадянського суспільства к надавачів соціальних послуг;
- законодавче забезпечення підвищення престижності професії соціального працівника, зокрема і через підвищення заробітної плати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Синчук С.М. Соціальні послуги та організаційно-правові форми їх надання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія ПРАВО. 2024. Випуск 84: частина 2. С. 137–142.
2. Синчук С.М. Правове забезпечення стимулювання участі інститутів громадянського суспільства у наданні соціальних послуг. *Проблеми реформування соціального законодавства в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови: матеріали Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції*. (м. Київ, 8 листопада 2024 р.). 2024. 220 с. С. 54–56.
3. Пилипенко П.Д., Синчук С.М. До питання юридичної відповідальності надавачів соціальних послуг за законодавством України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 1. С. 328–333.
4. Бук М.О. Соціальне замовлення у сфері надання соціальних послуг. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія ПРАВО. 2021. Випуск 66. С. 113–117.
5. Костишин Е.І., Шевців Ю.О., Луцишин О.І. Ринок соціальних послуг в Україні. *Публічне управління та соціальна робота*. № 2. 2024. С. 46–51.

6. Гасвая О.В. Щодо ситуації серед соціальних працівників. *Актуальні питання удосконалення законодавства про працю та соціальний захист*: тези доп. та наук. повідомл. учасників XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 6 жовт. 2023 р.) / уклад. О.Г. Середя, О.М. Ярошенко, О.В. Соловійов, І.В. Зіноватна; за ред. О.Г. Середи. Харків, 2023. С. 174–177.
7. Костіна, В., Могилка, О. (2024). Робота соціальних працівників у міждисциплінарних мобільних командах: аналіз закордонного досвіду та вітчизняні практики під час війни в Україні. *Ввічливість. Humanitas*, 4, 31–40, DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.4.5>.
8. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 № 2671-VIII / База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.
9. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 21 червня 2001 № 2558-III / База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-17#Text>.
10. Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Закон України від 17 березня 2011 № 3160-VI / База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-17#Text>.
11. Про органи та служби у справах дітей: Закон України від 24 січня 1995 № 20/95-BP / База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-вр#Text>.
12. Про реабілітацію осіб з інвалідністю: Закон України від 06 жовтня 2005 № 2961-IV / База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>.
13. Про затвердження типових положень про заклади соціальної підтримки сімей, дітей та молоді: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 2017 р. № 741 / База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/741-2017-п#Text>.
14. Про затвердження Типового положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2020 р. № 772 / База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-2020-п#Text>.
15. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей: Закон України від 2 черня 2005 № 2623-IV / База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-15#Text>.
16. Про затвердження критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2020 р. № 185 / База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-2020-п#Text>.
17. Про реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 січня 2021 р. № 99 / База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/99-2021-п#Text>.
18. Про внесення змін до Закону України «Про соціальні послуги» щодо удосконалення надання соціальних послуг: Закон України від 26 березня 2025 № 4332-IX / База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4332-IX#Text>.
19. Синчук С.М. Правовідносини соціального забезпечення: суб'єкти, зміст, об'єкти: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 422 с.
20. Методичні рекомендації у сфері соціального забезпечення та соціальних послуг: Асоціація міст України. 2023. Київ. 35 с. URL: <https://surli.li/lljstw>.
21. Кабаченко Н.В. Організація надання соціальних послуг людям похилого віку у соціальних службах: міжнародний досвід. *НАУКОВІ ЗАПИСКИ*. Том 149. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. С. 62–67. URL: <https://surli.cc/glpqmb>.
22. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні 2021-2026 роки: Указ Президента України від 27 вересня 2021 року № 487/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text>.
23. Зацікавленість і спроможність організацій громадянського суспільства надавати соціальні послуги. Звіт за результатами соціального дослідження. квітень. 2024 р. 93 с. URL: <https://surli.cc/rdastm>.
24. Порядок реалізації експериментального проекту із запровадження комплексної соціальної послуги з формування життєстійкості: Постанова Кабінету Міністрів України від 03 жовтня 2023 р. № 1049. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1049-2023-п#Text>.
25. Про реалізацію спільного з Дитячим фондом Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) проекту стосовно надання фінансової допомоги у вигляді малих грантів для соціальних

- послуг сім'ям з літми та дітям та/або послуг раннього втручання: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 січня жовтня 2025 р. № 40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-2025-п#Text>.
26. Про реабілітацію в сфері охорони здоров'я: Закон України від 3 грудня 2020 № 1053-IX / База «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20?find=1&text=-соціальни#w1_3.
27. Овчаренко О., Старовойтова А. Дорожня карта поліпшення системи надання соціальних послуг задля посилення соціальної згуртованості в регіонах. Ініціативи змін. 2019. 32 с. URL: <https://surl.li/kvhyww>.